



Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město
tel. 257 042 094, ID datové schránky: qr9ab9x
e-mail: arbitr@finarbitr.cz
www.finarbitr.cz

Evidenční číslo: FA/13392/2017
Spisová značka (uvádějte vždy v korespondenci): FA/ST/1712/2016

Rozhodnutí o námitkách

Finanční arbitr příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 4. 10. 2016 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh navrhovatele ■ (dále jen „Navrhovatel“), proti společnosti Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s., IČO 60192852, se sídlem Bělehradská 128, čp. 222, 120 21 Praha 2, zapsané v obchodním rejstříku vedeném Městským soudem v Praze, spisová značka B 2281, zastoupené na základě plné moci ze dne 9. 5. 2017 JUDr. Ludmilou Pávkovou, advokátkou, evid. č. ČAK 13033, se sídlem ■ (dále jen „Instituce“), vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), ve věci určení neplatnosti jednostranného snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření na smlouvě o stavebním spoření č. ■ dne 1. 3. 2016 a ve věci správného vedení účtu stavebního spoření č. ■, o námitkách Instituce ze dne 15. 5. 2017, evid. č. FA/11785/2017, a o námitkách Navrhovatele ze dne 18. 5. 2017, evid. č. FA/12172/2017, proti nálezu finančního arbitra ze dne 27. 4. 2017, evid. č. FA/6087/2017, takto:

Námitky instituce Modrá pyramida stavební spořitelna, a.s., IČO 60192852, se sídlem Bělehradská 128, čp. 222, 120 21 Praha 2, doručené finančnímu arbitrovi dne 15. 5. 2017, evid. č. FA/11785/2017, a námitky navrhovatele ■ doručené finančnímu arbitrovi dne 18. 5. 2017, evid. č. FA/12172/2017, se zamítají a nález finančního arbitra ze dne 27. 4. 2017, evid. č. FA/6087/2017, se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

O d ů v o d n ě n í :

1 Řízení o návrhu před finančním arbitrem

Navrhovatel se domáhá určení, že jednostranné snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření na smlouvě o stavebním spoření ze strany Instituce je neplatné a že vklady stavebního spoření jsou úročeny úrokovou sazbou sjednanou ve smlouvě o stavebním spoření při jejím uzavření, a požaduje, aby Instituce uvedla účet stavebního spoření do správného stavu.

Finanční arbitr dovedl, že Instituce nebyla oprávněna dne 1. 3. 2016 snížit úrokovou sazbu z vkladů stavebního spoření na smlouvě o stavebním spoření č. ■ ze dne 11. 12. 2002 (dále jen „Smlouva o stavebním spoření“) ze 3 % p.a. na 0,5 % p.a., protože ujednání o jednostranném

snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření v Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy o stavebním spoření ze dne 4. 11. 2009 (dále jen „Návrh na změnu Smlouvy 2009“) a v Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy o stavebním spoření ze dne 25. 1. 2012 (dále jen „Návrh na změnu Smlouvy 2012“) je absolutně neplatné ve smyslu § 39 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“), neboť odporuje Návrhu na uzavření Smlouvy o stavebním spoření ze dne 15. 11. 2002 (dále jen „Návrh na uzavření Smlouvy o stavebním spoření“) a jeho přijetí a Všeobecným obchodním podmínkám stavebního spoření schváleným Rozhodnutím ministerstva financí ze dne 31. 5. 2001, č. j. 353/36725/2001 (dále jen „Všeobecné obchodní podmínky 2001“), a současně je absolutně neplatné pro neurčitost ve smyslu § 37 odst. 1 občanského zákoníku, protože odkazuje na Všeobecné obchodní podmínky schválené Rozhodnutím Ministerstva financí ze dne 6. 2. 2006, č. j. 905/19621/2006, účinné od 1. 4. 2006 (dále jen „Všeobecné obchodní podmínky 2006“), které se součástí Smlouvy o stavebním spoření nestaly.

Z těchto důvodů finanční arbitr výrokem I. nálezem ze dne 27. 4. 2017, evid. č. FA/6087/2017 (dále jen „Nález“), přisvědčil nároku Navrhovatele na uvedení účtu stavebního spoření č. ■ (dále jen „Účet stavebního spoření“) do správného stavu, tedy do stavu, v jakém by byl, kdyby ke dni 1. 3. 2016 nedošlo k jednostrannému snížení úrokové sazby z vkladů, tedy do stavu, kdyby na něj Instituce připsala úrok z vkladů a úrok ze státní podpory včetně zaúčtování souvisejících operací (daně z úroku z vkladu a daně ze státní podpory) způsobem sjednaným v čl. 7 Všeobecných obchodních podmínek 2001 a ve výši sjednané úrokové sazby 3 % p.a..

Finanční arbitr rozhodl o nároku na plnění Navrhovatele ve smyslu § 142 odst. 2 správního řádu, přičemž posuzoval platnost jednostranného snížení úrokové sazby jako otázku předběžnou, a proto nebylo samostatné určení neplatnosti jednostranného snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření na Smlouvě o stavebním spoření ode dne 1. 3. 2016 nezbytné pro uplatnění práv Navrhovatele ve smyslu § 142 odst. 1 správního řádu [srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 2 Cz 8/71: „Žaloba domáhající se určení podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“ a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. února 2006, sp. zn. 26 Cdo 1582/2005: „Má-li právní otázka, o níž má být rozhodnuto určovacím výrokem, povahu předběžné otázky ve vztahu k existenci práva nebo právního vztahu, není dán naléhavý právní zájem na určení této předběžné otázky, lze-li žalovat přímo na určení existence práva nebo právního vztahu.“].

Finanční arbitr současně výrokem II. Nálezem uložil Instituci sankci ve výši 15.000 Kč podle § 17a zákona o finančním arbitrovi.

2 Námítky Instituce proti Nálezem

Instituce namítá, že závěr finančního arbitra o absolutní neplatnosti ujednání o jednostranném snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření v Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2009 a v Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2012 podle § 39 občanského zákoníku „není vůbec ničím odůvodněn, když dle ust. § 39 zák.č. 40/1964 Sb. je neplatný právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází nebo se přiči dobrým mravům. Z odůvodnění rozhodnutí vůbec není patrné, proč finanční arbitr shledal shora uvedené ustanovení o možnosti jednostranně změnit úrokovou sazbu za absolutně neplatné dle ust. § 39 zák.č. 40/1964 Sb. Není zde uvedeno jediné zákonné ustanovení, kterému by výše uvedený článek o jednostranné změně úrokové sazby odporoval nebo ho obcházel či se toto ustanovení přičilo dobrým mravům, dle názoru instituce není závěr o neplatnosti předmětného ustanovení ničím podložen. Naopak dle názoru

instituce je závěr o absolutní neplatnosti dle ust. § 39 v hrubém rozporu s ostatními zjištěními finančního arbitra, jenž byla učiněna výše, zejména s ohledem na skutečnost, že zákon o stavebním spoření nevyklučuje dohodu stran o změně obsahu smlouvy a uvedení nových smluvních ujednání nad rámec povinných ujednání ve smlouvě.“

Instituce namítá, že „[p]okud finanční arbitr uvádí, že sporné ujednání odporuje návrhu na uzavření smlouvy o stavebním spoření a jeho přijetí, pak v tomto ohledu instituce uvádí, že každá změna ve smlouvě určitým způsobem smlouvu mění a některé změny smluv jsou dokonce naprosto zásadní a některé změny mohou být naprostým opakem smluvních ujednání, která byla uzavřena v rámci původních smluvních ujednání, ale v tomto směru zde existuje v platném právním řádu institut smluvní volnosti, v rámci kterého mají smluvní strany možnost se dohodnout na smluvních ujednání, která však nesmí odporovat zákonu nebo jej nesmí obcházet a případně na ujednáních, která se nepříčí dobrým mravům, v rámci smluvní volnosti stran, zde není limitace předchozími smluvními ujednáními ani všeobecnými smluvními podmínkami, neboť dohoda stran má vždy přednost před ustanovením všeobecných obchodních podmínek. Finanční arbitr nijak neodůvodňuje, že by sporné ujednání bylo v rozporu s jakýmkoli donucovacím (kogentním) ustanovením obecně závazných právních předpisů, zejména v rozporu se zákonem o stavebním spoření či občanským zákoníkem.“

Pokud jde o absolutní neplatnost sporného ujednání podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku, Instituce namítá, že „finanční arbitr sporné ustanovení vykládal nepřiměřeně zužujícím výkladem, neboť vůbec nevzal úvahu, že ustanovení o možnosti změny úrokové sazby je komplexní, jsou tam bez dalšího uvedeny veškeré podmínky, za kterých je možné změnit jednostranně úrokovou sazbu z vkladů na účtu stavebního spoření, žádnou část sporného ustanovení nenahrazuje odkaz na všeobecné obchodní podmínky. Odkazy na obchodní podmínky jsou pouze administrativního charakteru.“ Instituce dále namítá, že Navrhovatel současně „svým podpisem na každém návrhu na změnu smlouvy potvrdil, že předmětné obchodní podmínky obdržel a tady byl s jejich textací seznámen.“

Instituce namítá, že „finanční arbitr bez jakéhokoli důkazu dospěl k závěru, že sporné ujednání mohl průměrný spotřebitel vnímat tak, že v jeho právním vztahu založením Smlouvou o stavebním spoření, pro který se v souladu s doložkou nepoužije oprávnění jednostranně měnit úrokovou sazbu. V tomto ohledu instituce uvádí, že podmínky pro jednostrannou změnu úrokové sazby byly jasně a precizně stanoveny dohodou stran, navíc byl to spotřebitel, který činil návrh na uzavření změny smlouvy s tím, že z žádného tvrzení nebo důkazu nevyplývalo, že by mu některé smluvní ujednání z návrhu na změnu smlouvy o stavebním spoření nebylo jasné, popř. že by vznesl na instituci jakýkoli upřesňující dotaz ohledně nových smluvních ujednání.“

Instituce uzavírá, že „napadený nálezn je všech výrocích nepřezkoumatelný, neboť není řádně odůvodněn. Finanční arbitr se nevypořádal se všemi tvrzeními a důkazy předloženými institucí, a dále právní posouzení sporného ustanovení o možnosti změnit jednostranně úroky z vkladů stavebního spoření je nesprávné, ničím nepodložené a dle názoru instituce bylo ze strany finančního arbitra ke spornému smluvnímu ujednání přistupováno tak, že spíše byl použit nepřiměřený restriktivní výklad sporného ustanovení, které se dle názoru instituce vymyká výkladovým pravidlům a zaručeným právům instituce stanovených už v Ústavě, Listině základních práv a svobod a též i v obecně závazných právních předpisech, a to jak v občanském zákoníku, tak i v zákoně o stavebním spoření.“

3 Námítky Navrhovatele proti Nálezu

Navrhovatel namítá, že Instituce si „*nemožnosti jednostranné změny úrokové sazby u smluv uzavřených před účinností této novely*“ byla „*dobře vědoma*“, a proto sankci uloženou Instituce výrokem II. Nálezu považuje Navrhovatel za „*nepřiměřeně mírnou*“ a navrhuje „*její zvýšení, které by dle úvahy finančního arbitra odpovídalo úmyslnému jednání stavební spořitelny v rozporu se zákonem.*“

Navrhovatel dále proti odůvodnění výroku I. Nálezu namítá, že není pravda, že „*zákon o stavebním spoření ve znění účinném do 31. 12. 2003 možnost sjednat si jednostrannou změnu úrokové sazby neupravoval, proto není vyloučeno, aby strany takové ujednání učinily*“, protože z důvodové zprávy k návrhu zákona č. 423/2003 Sb. „*je zcela zřejmé, že před účinností této novely zákona o stavebním spoření stavební spořitelny tuto možnost neměly, jinak by nebylo třeba ji navrhopat, tedy teprve zavádět!!!*“ Navrhovatel argumentuje, že „*[v]zhledem k tomu, že autorem důvodové zprávy je předkladatel návrhu zákona, jímž byla vláda ČR, a ta byla též předkladatelem původního zákona o stavebním spoření, je nepochybné, že jde o nejfundovanějšího vykladatele této právní normy. Uvádí-li, že stavební spořitelny tuto možnost neměly, sám autor zákona, je opačný závěr finančního arbitra nesprávný.*“

4 Řízení o námitkách

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy.

Ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi dává stranám sporu právo podat proti nálezu finančního arbitra odůvodněné námítky, a to v zákonem stanovené lhůtě 15 dnů ode dne doručení písemného vyhotovení usnesení. Včas podané námítky mají odkladný účinek. Podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje o námitkách rovněž finanční arbitr, který „*nález potvrdí nebo změní*“.

Jelikož zákon o finančním arbitrovi upravuje náležitosti námitek a zásady řízení o námitkách pouze částečně, postupuje finanční arbitr podle těch ustanovení správního řádu, která upravují odvolání jako řádný opravný prostředek a průběh odvolacího řízení (srov. ustanovení § 24 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81 a násl. a § 141 odst. 9 správního řádu).

V případě, že finanční arbitr posoudí námítky podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi a § 81, 82 a 83 správního řádu jako přípustné, přezkoumá soulad Nálezu a řízení, které vydání Nálezu předcházelo, s právními předpisy, správnost napadeného Nálezu pak přezkoumá v rozsahu věcných námitek Navrhovatele (srov. ustanovení § 141 odst. 9 správního řádu).

4.1 *Námítky Navrhovatele*

Námítku Navrhovatele proti výši sankce uložené Instituci výrokem II. Nálezu posoudil finanční arbitr ve smyslu § 81, 82 a 83 správního řádu jako přípustnou. Finanční arbitr však nemůže námítce přisvědčit, neboť způsob stanovení sankce přesně vymezuje § 17a zákona o finančním arbitrovi, podle kterého „*[v] nálezu, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však 15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu.*“ Finanční arbitr tedy nemůže sankci neuložit ani sankci uložit v jiné výši než připouští zákon o finančním arbitrovi.

Pokud jde o námitku Navrhovatele proti odůvodnění výroku I. Nálezu, podle § 82 odst. 1 správního řádu platí, že „[o]dvolání jen proti odůvodnění rozhodnutí je nepřípustné“. Finanční arbitr pro úplnost doplňuje, že by námitce Navrhovatele, že ujednání o možnosti jednostranné změny výše úrokové sazby z vkladů mezi účastníkem stavebního spoření a stavební spořitelnou u smluv o stavebním spoření uzavřených do 31. 12. 2003 je vyloučené, neboť zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., ve zněních účinných do 31. 12. 2003, toto ujednání nedovoloval, nemohl přisvědčit. Tento zákon ve zněních účinných do 31. 12. 2003 totiž naopak ujednání o možnosti jednostranné změny výše úrokové sazby z vkladů nezakazoval, a proto není v souladu se zásadou autonomie v soukromoprávních vztazích vyloučené, aby si strany smlouvy o stavebním spoření uzavřené do 31. 12. 2003 možnost jednostranné změny úrokové sazby z vkladů stavebního spoření sjednaly, pokud takové ujednání bude mít zákonem předpokládané náležitosti platného ujednání ve smlouvě mezi podnikatelem a spotřebitelem.

4.2 *Námítky Instituce*

Finanční arbitr posoudil námítky Instituce proti Nálezu jako přípustné odůvodněné námítky ve smyslu ustanovení § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi ve spojení s § 81, 82 a 83 správního řádu.

Smlouva o stavebním spoření byla uzavřena dne 11. 12. 2002, pro formu Smlouvy o stavebním spoření je tedy rozhodné znění zákona č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., účinné ke dni uzavření smlouvy, tedy znění účinné ode dne 1. 7. 1995 (dále jen „zákon o stavebním spoření“), neboť finanční arbitr nezjistil, že by přechodná ustanovení novel zákona o stavebním spoření stanovila jinak. Pro otázku formy Smlouvy o stavebním spoření je v tomto případě irelevantní, že Navrhovatel s Institucí dne 7. 11. 2009 a dne 27. 1. 2012 uzavřeli změny Smlouvy o stavebním spoření, neboť se jednalo o pouhé změny obsahu již existujícího právního vztahu ze Smlouvy o stavebním spoření ve smyslu § 516 odst. 1 občanského zákoníku, kterými se nijak nezměnil právní režim Smlouvy o stavebním spoření.

Podle § 5 odst. 1 zákona o stavebním spoření „[ú]častník uzavře se stavební spořitelnou písemnou smlouvu o stavebním spoření (dále jen "smlouva"), ve které se zaváže ukládat u stavební spořitelny peněžní částky ve smluvené výši.“ Podle § 5 odst. 2 zákona o stavebním spoření „[v]šeobecné obchodní podmínky stavební spořitelny stanoví, že účastník má nárok na poskytnutí úvěru ze stavebního spoření na financování bytových potřeb (dále jen "úvěr") za předpokladu zajištění jeho návratnosti.“

Podle § 7 odst. 1 zákona o stavebním spoření „[v]šeobecné obchodní podmínky stavebního spoření stavební spořitelna zveřejní vhodným způsobem před zahájením provozování stavebního spoření. Všeobecné obchodní podmínky musí obsahovat alespoň tyto údaje: a) provozované druhy stavebního spoření, typy smluv a podmínky jejich uzavírání, b) postup při vyřizování smluv, úročení vkladů a úvěrů, c) strukturu stavebního spoření, předpoklady a postup při poskytování úvěrů, d) řízení při navrácení vkladů vypovězených smluv, e) postup při vyřizování smluv v případě zániku stavební spořitelny nebo při odnětí povolení k provozování stavebního spoření povolujícím orgánem.“ Podle § 7 odst. 2 zákona o stavebním spoření „[v]šeobecné obchodní podmínky schvaluje ministerstvo v dohodě s Českou národní bankou.“

Z § 5 odst. 1 a 2 a § 7 zákona o stavebním spoření tedy vyplývá, že z formálního hlediska jsou rozhodnou smluvní úpravou smlouvy o stavebním spoření písemná smlouva o stavebním spoření

(její návrh a přijetí), případně její písemné dodatky (jejich návrh a přijetí) a všeobecné obchodní podmínky schválené Ministerstvem financí České republiky a vhodným způsobem zveřejněné stavební spořitelnou (dále jen „ministerstvo financí“).

Finanční arbitr s odkazem na zásadu autonomie vůle dovodil, že strany smlouvy o stavebním spoření mohou součástí smlouvy učinit i jiné dokumenty než výše uvedené, například doplnit dodatek smlouvy o přílohu (formálně tedy všeobecné obchodní podmínky, které nebyly schváleny ministerstvem financí a vhodným způsobem zveřejněné). Současně ale stavební spořitelny nemohou zneužívat zásady smluvní svobody tak, že jako autoři adhezní smlouvy o stavebním spoření budou v neschválených a nezveřejněných všeobecných obchodních podmínkách ukrývat nepřiměřená ujednání v neprospěch spotřebitele.

Požadavek poctivosti podnikatelů při sjednávání (zejména adhezních) spotřebitelských smluv ve své judikatuře zdůrazňuje Ústavní soud, který ve svém nálezu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11 dospěl k závěru, že „[v]e spotřebitelském právu je dodavatel ve fakticky výhodnějším postavení, neboť má odbornou převahu nad spotřebiteli, kterým své služby poskytuje. A proto kromě omezení vyplývajících z výše uvedeného principu rovnosti prostředků lze od dodavatele také očekávat (případně i vyžadovat), že se ve vztahu ke spotřebiteli bude chovat v obecné poloze poctivě. Nepostupuje-li tímto způsobem, zpronevěří se důvěře druhého účastníka smluvního vztahu v poctivost svého jednání, a takovému nepoctivému jednání nelze poskytnout právní ochranu [srov. § 265 obchodního zákoníku nebo § 6 nového občanského zákoníku]. V praxi se zásada poctivosti projevuje mimo jiné tím, že text spotřebitelské smlouvy, obzvláště jedná-li se o smlouvu formulářovou, má být pro průměrného spotřebitele dostatečně čitelný, přehledný a logicky uspořádaný. Například smluvní ujednání musí mít dostatečnou velikost písma, nesmějí být ve výrazně menší velikosti, než okolní text, nesmějí být umístěna v oddílech, které vzbuzují dojem nepodstatného charakteru. Uvedená zásada poctivosti dopadá i na aplikaci všeobecných obchodních podmínek. Jak bylo uvedeno v bodě 9, i ve spotřebitelských smlouvách je možno všeobecné obchodní podmínky uplatnit, nicméně taková aplikace má nejen uvedená formální omezení, nýbrž i omezení obsahová. Je třeba zdůraznit, že obchodní podmínky ve spotřebitelských smlouvách na rozdíl třeba od obchodních smluv mají sloužit především k tomu, aby nebylo nezbytné do každé smlouvy přepisovat ujednání technického a vysvětlujícího charakteru. Naopak nesmějí sloužit k tomu, aby do nich v často nepřehledné, složité formulované a malým písmem psané formě skryl dodavatel ujednání, která jsou pro spotřebitele nevýhodná a o kterých předpokládá, že pozornosti spotřebitele nejspíše uniknou (například rozhodčí doložka nebo ujednání o smluvní pokutě). Pokud tak i přesto dodavatel učiní, nepočíná si v právním vztahu poctivě a takovému jednání nelze přiznat právní ochranu. V této souvislosti Ústavní soud upozorňuje na to, že nelze závěry Ústavního soudu interpretovat jako a priori vyloučení (příkladmo) jmenovaných podstatných ujednání ze spotřebitelských smluv obecně, nýbrž zejména jako omezení jejich uplatnění v tzv. všeobecných obchodních podmínkách. Ústavní soud nyní odhlíží od skutečnosti, že fakticky je smluvní svoboda spotřebitele při určování, které ujednání bude uvedeno ve smlouvě a které ve všeobecných podmínkách, pouze zdánlivá, neboť obě listiny ve formulářové podobě připravuje dodavatel a s ohledem na nepoměr ve vyjednávací síle dodavatele a spotřebitele je na první pohled patrné, že se spotřebitel jen stěží může domoci změny předem připravených smluvních ujednání.“

Finanční arbitr tedy nezveřejněným všeobecným obchodním podmínkám neschváleným ministerstvem financí, resp. jejich obsahu, nemůže přiznat ochranu v případě rozporu se smlouvou o stavebním spoření (rozuměj návrhem na uzavření smlouvy a jeho přijetím), jejími podepsanými změnami (jejich návrhy a přijetími) a zveřejněnými všeobecnými obchodními podmínkami schválenými ministerstvem financí. Jednotlivá ujednání, která by odporovala obsahu zákonných součástí smlouvy o stavebním spoření, by proto byla neplatná ve smyslu § 39 občanského zákoníku pro rozpor s § 5 odst. 1 a 2 a § 7 zákona o stavebním spoření.

S ohledem na zásadu smluvní svobody v soukromoprávních vztazích finanční arbitr upřednostnil výše popsaný výklad § 5 odst. 1 a 2 a § 7 zákona o stavebním spoření před alternativou absolutní neplatnosti celého obsahu nezveřejněných všeobecných obchodních podmínek neschválených ministerstvem financí pro obcházení § 7 zákona o stavebním spoření.

Sporné ujednání o jednostranném snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření je obsaženo v Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2009 a Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2012. Přílohy č. 1 jsou všeobecnými obchodními podmínkami, které nebyly vhodným způsobem zveřejněné ani schválené ministerstvem financí (součástí Smlouvy o stavebním spoření se staly na základě včleňovací doložky v Návrhu na změnu Smlouvy 2009 a v Návrhu na změnu Smlouvy 2012).

Podle sporného ujednání může Instituce za vymezených podmínek jednostranně změnit úrokovou sazbu z vkladů na Smlouvě o stavebním spoření.

Všeobecné obchodní podmínky 2001 nestanoví konkrétní postup pro změnu výše úrokové sazby z vkladů stavebního spoření, stanoví ale obecný postup pro změny Smlouvy o stavebním spoření, které jsou podle čl. 9 Všeobecných obchodních podmínek 2001 možné „[n]a písemnou žádost účastníka“ a „[p]odléhají schválení stavební spořitelnou, která je může vázat na splnění určitých podmínek.“

Podle čl. 7 odst. 1) věty první Všeobecných obchodních podmínek 2001 platí, že „[z]ůstatek na účtu se úročí úrokovou sazbou uvedenou ve smlouvě“. V Návrhu na uzavření Smlouvy o stavebním spoření a jeho přijetí si Navrhovatel a Instituce sjednali úrokovou sazbu z vkladů ve výši 3 % p.a. („Úroky z vkladu činí 3 % p.a.“).

Protože sporné ujednání se nachází v zákonem neaprobovaných nezveřejněných a neschválených všeobecných obchodních podmínkách stavebního spoření (v Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2009 a Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2012) a obsah sporného ujednání o jednostranném snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření odporuje Návrhu na uzavření Smlouvy o stavebním spoření a jeho přijetí, článku 7 odst. 1) větě první a článku 9 Všeobecných obchodních podmínek 2001, když k újmě Navrhovatele umožňuje Instituci jednostranně změnit sjednanou výši úrokové sazby z vkladů způsobem, který Návrh na uzavření Smlouvy o stavebním spoření a jeho přijetí a Všeobecné obchodní podmínky 2001 nepředpokládají, je sporné ujednání absolutně neplatné podle § 39 občanského zákoníku pro rozpor s § 5 odst. 1 a 2 a § 7 zákona o stavebním spoření.

S ohledem na to, že sporné ujednání se nachází v zákonem neaprobovaných nezveřejněných a neschválených všeobecných obchodních podmínkách, nemohl finanční arbitr posuzovat určitost sporného ujednání izolovaně, ale musel opět s odkazem na Nález Ústavního soudu ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, zohlednit i složitost smluvní úpravy a schopnost průměrného spotřebitele zorientovat se v ní.

Finanční arbitr hodnotil určitost sporného ujednání z pozice jeho typického adresáta, tedy z pozice průměrného spotřebitele. Pojem průměrného spotřebitele není pojmem statistickým, ale jedná se o model průměrného spotřebitele, jehož typická reakce závisí na posouzení soudů nebo jiných orgánů veřejné moci. Posouzení typické reakce průměrného spotřebitele, který by stál na místě Navrhovatele, tedy není věcí dokazování, jak namítá Instituce, nýbrž předmětem normativního hodnocení finančního arbitra.

Formulář Návrhu na změnu Smlouvy 2009 i Návrhu na změnu Smlouvy 2012 rozlišoval smlouvy o stavebním spoření uzavřené do 31. 12. 2003 a smlouvy o stavebním spoření uzavřené od 1. 1. 2004. Podle včleňovacích doložek v těchto návrzích se součástí smluv o stavebním spoření uzavřených do 31. 12. 2003 mělo stát Smluvní ujednání ke smlouvě o stavebním spoření uzavřené do 31. 12. 2003 (nezveřejněné všeobecné obchodní podmínky neschválené ministerstvem financí) a součástí smluv o stavebním spoření uzavřených od 1. 1. 2004 Všeobecné obchodní podmínky 2006. Přílohy č. 1 se měly stát součástí obou skupin smluv o stavebním spoření.

Ačkoliv odkaz na Všeobecné obchodní podmínky 2006 v projednávaném případě nemusí měnit jednotlivá práva a povinnosti Navrhovatele a Instituce vyplývající ze sporného ujednání, mění kvalitu určitosti projevu vůle Navrhovatele.

Finanční arbitr dovodil, že jestliže si Navrhovatel s Institucí výslovně sjednal, že Všeobecné obchodní podmínky 2006 platí pouze pro smlouvy o stavebním spoření uzavřené od 1. 1. 2004, a současně Smlouva o stavebním spoření byla uzavřena dne 11. 12. 2002, z obsahu ujednání o jednostranném snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření, které na Všeobecné obchodní podmínky 2006 odkazuje, nevyplývá jednoznačná a určitá vůle Navrhovatele být ujednáním o jednostranném snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření vázán.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 31. 3. 2010, sp. zn. 23 Cdo 2942/2009, že „[v]ůle účastníka vtělená do právního úkonu je projevena určitě a srozumitelně, jestliže je výkladem objektivně pochopitelná, tj. může-li typický účastník v postavení jejího adresáta tuto vůli bez rozumných pochybností o jejím obsahu adekvátně vnímat. Určitost představuje kvalitu obsahu právního úkonu; právní úkon je neurčitý, jestliže se jednajícím nezdařilo jednoznačným způsobem stanovit obsah vůle, přičemž neurčitost tohoto obsahu nelze odstranit a překlenout ani za použití výkladových pravidel“ a dovodil, že ujednání o jednostranném snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření v Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2009 a Příloze č. 1 Návrhu na změnu Smlouvy 2012 není dostatečně určitým projevem vůle Navrhovatele být tímto ujednáním vázán, a proto jej shledal absolutně neplatným podle § 37 odst. 1 občanského zákoníku.

Finanční arbitr tedy nemůže přisvědčit námitce Instituce, že sporné ujednání není neurčité, neboť obsahově odpovídá § 5 odst. 7 zákona o stavebním spoření ve znění účinném od 1. 1. 2004, a je tedy „komplexní“. Finanční arbitr konstatuje, že úplnost a určitost ujednání jsou dvě samostatné a na sobě nezávislé vlastnosti smluvního ujednání. Ujednání může být z povahy věci neurčité, i když je „komplexní“. Protože finanční arbitr shledal sporné ujednání neplatným pro jeho neurčitost, bylo posouzení obsahových náležitostí ujednání o jednostranné změně smlouvy ze strany Instituce ve smyslu § 56 občanského zákoníku nadbytečné.

Nadto je v projednávaném případě zcela irelevantní, zda sporné ujednání obsahově odpovídá § 5 odst. 7 zákona o stavebním spoření ve znění účinném od 1. 1. 2004 neboť toto ustanovení se podle přechodného ustanovení čl. II odst. 2 zákona č. 423/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 96/1993 Sb., o stavebním spoření a státní podpoře stavebního spoření a o doplnění zákona České národní rady č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění zákona České národní rady č. 35/1993 Sb., ve znění zákona č. 83/1995 Sb., na právní vztah ze Smlouvy o stavebním spoření nepoužije („Právní vztahy vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona a práva a povinnosti z nich vyplývající se posuzují podle dosavadních právních předpisů.“). Finanční arbitr opakuje, že změny Smlouvy o stavebním spoření ze dne 7. 11. 2009 a ze dne 27. 1. 2012 není možné považovat za nové závazky mezi Navrhovatelem a Institucí, nýbrž pouze změny obsahu již existujícího právního vztahu ze Smlouvy o stavebním spoření ve smyslu § 516 odst. 1 občanského zákoníku.

Finanční arbitr tedy nezjistil, že by Instituci svědčilo právo dne 1. 3. 2016 jednostranně snížit úrokovou sazbu z vkladů stavebního spoření na Smlouvě o stavebním spoření ze 3 % p.a. na 0,5 % p.a., protože ujednání o jednostranném snížení úrokové sazby z vkladů stavebního spoření je neplatné podle § 37 odst. 1 a § 39 občanského zákoníku, a proto přisvědčil nároku Navrhovatele na uvedení Účtu stavebního spoření do správného stavu, tedy do stavu, v jakém by byl, kdyby ke dni 1. 3. 2016 nedošlo k jednostrannému snížení úrokové sazby z vkladů.

S přihlédnutím ke všem shora uvedeným skutečnostem finanční arbitr zamítl námitky Navrhovatele i Instituce a napadený Nález potvrdil.

P o u č e n í :

Rozhodnutí o námitkách je podle § 16 odst. 4 zákona o finančním arbitrovi konečné. Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi doručený Nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci (*v případě, že bylo vydáno rozhodnutí o námitkách, nabyvá nález právní moci dnem doručení rozhodnutí o námitkách – pozn. finančního arbitra*).

Podle § 244 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský soudní řád“), rozhodl-li správní orgán podle zvláštního zákona o sporu a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení. Podle § 247 odst. 1 občanského soudního řádu musí být žaloba podána ve lhůtě dvou měsíců od doručení rozhodnutí správního orgánu.

V Praze dne 25. 8. 2017

otisk úředního razítka

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr